

Predkladacia správa

Návrh na ratifikáciu Zmien a doplnení Dohovoru energetickej charty predkladá na rokovanie vlády SR podpredsedníčka vlády a ministerka hospodárstva SR ako iniciatívny návrh.

Pôvodný Dohovor energetickej charty bol podpísaný 17. decembra 1994 v Lisabone. Je mnohostrannou medzinárodnou zmluvou. Platnosť pre Slovenskú republiku nadobudol 16. apríla 1998.

Dohovor energetickej charty z roku 1994 vznikol z dôvodu potreby zabezpečenia spoľahlivých dodávok energetických zdrojov do západnej Európy a ochrany investícií do fosílnej infraštruktúry v štátoch bývalého ZSSR a východnej a strednej Európy. Prispieva k stabilite investičného prostredia, zvýšeniu bezpečnosti dodávok energetických surovín, prístupu k energiám, využívaniu obnoviteľných zdrojov energie a tým k celkovej energetickej bezpečnosti. Upravuje pravidlá na predchádzanie prípadným súdnym sporom, ako aj samotný postup pri ich urovnávaní.

V uplynulých rokoch Dohovor energetickej charty čelil kritike najmä zo strany EÚ za ochranu investícií do fosílnych palív v období nevyhnutnej energetickej transformácie. Ide tiež o najpoužívanjšiu zmluvu pre medzinárodné investičné arbitráže, ktorým čelí hlavne Španielsko. Z toho dôvodu sa začalo vyvíjať úsilie o zmenu Dohovoru energetickej charty s cieľom lepšie ho zosúladiť so súčasnými environmentálnymi a klimatickými cieľmi, ako napr. cieľmi Parížskej dohody a Európskej zelenej dohody a s modernými štandardmi EÚ politiky ochrany investícií.

V novembri 2017 potvrdila Konferencia energetickej charty (ďalej aj „Konferencia“) v Ašchabade v Turkménsku začatie diskusie o možnej zmene Dohovoru energetickej charty. Na mimoriadnom zasadnutí Konferencie 24. júna 2022 sa po 15 rokovacích kolách úspešne pristúpilo k principiálnej dohode o zmene a doplnení Dohovoru energetickej charty. Tento proces bol medzi členskými štátmi EÚ po celý čas koordinovaný na úrovni Rady EÚ, keďže aj samotná EÚ a Euratom sú zatiaľ zmluvnými stranami Dohovoru energetickej charty.

Zmeny a doplnenia Dohovoru energetickej charty, ktoré boli prijaté 3. decembra 2024 na výročnej Konferencii, sa týkajú nasledovných ôsmich oblastí:

1. Definície
2. Ochrana investícií
3. Urovnávanie sporov
4. Tranzit
5. Udržateľný rozvoj a sociálna zodpovednosť podnikov
6. Regionálna organizácia pre hospodársku integráciu
7. Obsolentné ustanovenia
8. Predinvestičná stránka

SR od začiatku podporovala proces zmeny a doplnenia Dohovoru energetickej charty hoci medzičasom viacero členských štátov EÚ – Francúzsko, Nemecko, Poľsko, Taliansko, Luxembursko, Slovinsko, Portugalsko Španielsko, Holandsko odstúpilo od Dohovoru energetickej charty a Dánsko už oznámilo depozitárovi úmysel odstúpiť od neho. Rada EÚ prijala 30. mája 2024 dve rozhodnutia, ktorými definitívne schválila odstúpenie EÚ¹

¹ Rozhodnutie Rady (EÚ) 2024/1638 z 30. mája 2024 o odstúpení Únie od Zmluvy o energetickej charte

a Euratomu² od Dohovoru energetickej charty. Obe tieto rozhodnutia nadobudnú platnosť rok po doručení oznámenia depozitárovi. Pre SR však bolo dôležité dosiahnuť explicitné vylúčenie intra-EÚ arbitráží, tzn. medzi členskými štátmi EÚ a investormi z iných členských štátov EÚ. Doterajšia rozhodovacia prax arbitrážnych tribunálov totiž preukazuje ich neochotu akceptovať, že intra-EÚ arbitráže nie sú v súlade s právom EÚ podľa judikatúry Súdneho dvora EÚ a tieto tribunály naďalej vydávajú arbitrážne rozhodnutia. S ohľadom na súčasnú situáciu v oblasti energetiky a radikálne zmeny zmluvných podmienok SR považuje za výhodné zabezpečiť čo najpriaznivejšie procesné arbitrážne pravidlá Dohovoru energetickej charty. Jednostranné odstúpenie od Dohovoru energetickej charty by zachovalo pre existujúce investície v platnosti ustanovenia o ochrane investícií na ďalších 20 rokov (tzv. „sunset clause“). Vystupujúci štát by bol počas tejto doby žalovateľný za zaobchádzanie so zahraničným investorom podľa nevýhodného textu pôvodného Dohovoru energetickej charty.

Keďže SR ako zmluvný štát Zmien a doplnení Dohovoru energetickej charty nevyužila možnosť do 3. marca 2025 notifikovať Sekretariátu Dohovoru energetickej charty tzv. opt-out, t. j. neúčast' na predbežnom vykonávaní Zmien a doplnení Dohovoru energetickej charty, majú sa Zmeny a doplnenia Dohovoru energetickej charty začať predbežne vykonávať od 3. septembra 2025 v súlade s Rozhodnutím o vstupe do platnosti a predbežnom vykonávaní Zmien a doplnení Dohovoru energetickej charty a zmien a úprav jeho príloh (Rozhodnutie konferencie CCDEC 2024 15 GEN).

Zmeny a doplnenia Dohovoru energetickej charty sú medzinárodnou zmluvou prezidentskej povahy, ktorá priamo zakladá práva alebo povinnosti fyzických osôb alebo právnických osôb podľa čl. 7 ods. 4 Ústavy SR a má podľa čl. 7 ods. 5 Ústavy SR prednosť pred zákonmi SR.

Zmeny a doplnenia Dohovoru energetickej charty nadobudnú platnosť pre SR po ratifikácii troch štvrtín zmluvných strán.

Materiál bol predmetom medzirezortného pripomienkového konania a na rokovanie vlády SR sa materiál predkladá bez rozporov.

Pripomienky Legislatívnej rady vlády SR boli do materiálu zapracované.

Materiál nemá vplyvy na rozpočet verejnej správy, na podnikateľské prostredie, nemá sociálne vplyvy, vplyvy na životné prostredie, informatizáciu spoločnosti, služby verejnej správy pre občana a ani vplyvy na manželstvo, rodičovstvo a rodinu.

² Rozhodnutie Rady (EÚ) 2024/1677 z 30. mája 2024 o schválení odstúpenia Európskeho spoločenstva pre atómovú energiu od Zmluvy o energetickej charte